

Nagyfalusi Jenő emlékére

Szegeden született, középiskolai tanulmányait is itt végezte. A város falai között telt ifjonti életének közel 20 éve. Kik voltak szülei, melyik utca fényképeződött aya emlékező lemezére, arról verseiben szép költői utalásokat találunk, de semmi közelebbit nem. A legbuzgóbb postás se tudná a neki címzett leveleket ki kézbesíteni. Ha élne, a mai napon ünnepelné velünk 80. születésnapját.

A századfordulón csöpörődő poétalelkű művészeti, társadalomkutató Szegedje ím ez: Az árvízből kilábaló város 21 évesen fogadja, s vízimalmokat, gőzhajókat, gőz- és szárazmalmokat, szélmalomokat mutat neki, konfiskosikon hejhajuzó lakodalmi meneteket, aranyfülbevalós énekes koldusokat, egyszerre 4-5-féle napilapot, a két állomás között tútuló óbuszt, a Széchenyi téren hetente kétszer piacoló tanyai vadócok tömegelését, 6000 lelkes munkás-ságot.

Nem tudjuk melyik gimnáziumban fejezte be tanulmányait, kik voltak tanárai, gyerekkori barátai. De a pesti bölcsészkaron kezdett tanulni, amit a Kolozsvárról Szegedre települt egyetemem fejezett be. Kezdetben sorsa megdöbbentő. Tanít egy pécsi magán-gimnáziumban, ahová terveivel teli puttonyával, Juhász Gyula meleg ajánlásával művés barátok társaságába érkezik. A Jegenyék szava című, 1924-ben Szegeden

megjelent verseskötetét Juhász Gyulának ajánlja, de minden későbbi könyvéből Mórának is dedikál, kihez baráti érzelmek fűzhetik, mert néhány külföldi pénzének hovatartozásán gondolkodva, a Somogyi-könyvtárnak címezi, ahogy egyik levelében erről szót ejt. Fénykép sem maradt róla, ami Fėja Géza határozott kézmozdulatokkal így rajzolja elénk:

„A 20-as években jött egy valóban angyali nemzedék: Sárközi Gyurka, a két Szédő, Nagyfalusi... — Jenő kis termetű férfi volt, fekete hajú, ragyogó sötét szemekkel. A hasonlelkűek között benne égtek a legnagyobb tervek, Symposium címen folyóiratot alapított a tiszta szellem jegyében. A Horthy-korszakban nemcsak ellenállást, de fölkelést jelentett ez, természetesen a maga módján. Közben szelídsege, szerénysége, átszellemültsége révén a saját személyi dolgát sehogysem tudta megoldani.

Nevelősködött módos polgárcsaládnál, s tudjuk, hogy még megbecsülés esetén is milyen alárendelt viszonyt jelentett ez. Egy ideig tanított a zsidó gimnáziumban, közben krajcárjait az utolsó szellemi célokra fordította. Folyóiratát, a Symposiumot mégsem tudta folytatni, ez volt élete egyik legnagyobb veresége...”

Bajcsy-Zsilinszky lapjában, az Előőrben megjelent egy finom tárcája a 48-as

szabadságharc bukása utáni lelkiállapotról.

Azonnal megtámadta érte egy ostoba fajvédő, s a Nemzeti Újság.

A vereség sem törte le, Kronos címen új lapot indít, amelyben a vele együtt érlelődő Waldapfel József, Szerb Antal és sokan rokkongondolkodásúak társalkodnak a kor szellemóriáisaival, Thomas Mann-nal, Malarméval, s tucatnyi testvéreikkel.

Nagyfalusi elméleti irányultsága egyenes úton vezet a Szocialista Képzőművészek Csoportjába, ahol Vértés György, Goldmann György sorsával fonódik össze, amely személyétől elválaszthatatlanul az antifasiszta művelődéspolitikai szolgálata.

1936-ban az ő fordításában jelenik meg külön kötetben G. Elliot Swith-nek az árja kérdést tárgyaló munkája, amely az évtized életre menő alapkérdését kutatja, 1938-ban egész kötetben először ő robbantja társadalmi köztudatunkba Van Gogh nevét, művészetét.

„Vas István visszaemlékezése szerint Nagyfalusi a 30-as években a szocialista szellemű magyar írók között is a legbaloldaliabbak egyike volt. Mielőtt 1944-ben elvitték, felgyújtotta lakását — hátrahagyott írásai megsemmisültek... ahogy 44 évesen ő maga valamelyik haláltáborban.

T. B.

Tóth Béla

A Délmagyarország körülgondolása

(5.) Ágyúörgéssel, katonazenekarral, fölvirágozott szovjet katonákkal érkező új kornak kellett ahhoz elkövetkeznie, hogy 1944. november 19-én teccalott mi-voltából életre keljen a Délmagyarország.

A Magyar Nemzeti Függetlenségi Front lobogója alatt a Magyar Kommunista Párt szerkesztőjeként Révai József, a Nemzeti Párt-részéről Erdei Ferenc, a Függetlenségi Kiszegedpárt oldaláról Balogh István dr. jegyzik a lapot, amelynek első lélegzetvételére készült vezércikkéből ideleheljük a kor levegőjét:

„...Mohács óta nem volt olyan súlyos helyzetben az ország, mint ma. Államiságunk alapjai rendültek meg. Nincs kormányunk... A Dunán túli részekben a németek és a nyilas bitorlók garázdálkodnak. A Dunán inneni részekben is súlyos gondokkal küzdünk. Az élelmezés, a forgalom, a mezőgazdaság, az ipari termelés háborús ájultságban szenved...”

Ki kell verni hazánkban a fasisztákat, egyesíteni kell az országot, ki kell érdekelni, hogy felelős kormányunk legyen! Ebből következnek sietős feladataink: Feltétlenül együttműködni az orosz hadsereggel (sic). Támogatni kell a vörös hadsereget, hogy meggyorsítsuk hazánk felszabadulását a német járom alól... Ezek után neki kell látnunk a földreformnak, amelyen áll, vagy bukik a magyar demokrácia ügye!...”

A lap az első oldalon közli Vörös János vezérezredes felhívását:

1. Csapatunk álljanak át az orosz hadsereghez.
2. Budapestet ellenállás nélkül átadni a felszabadítóknak, különben romhalmazzá válik.
3. A lakosság ne hagyja, hogy a németek és a nyilasok elhurcolják otthonából.
4. A katonakötelesek ne tegyenek eleget a német és nyilas behívásoknak.
5. A rendőrség és papság maradjon a helyén.
6. A zsidóüldözések veszetek véget.

— A mérnökök akadályozzák meg, hogy az ellenség elpusztítsa gyárainkat, hídjainkat.

— A gazdák akadályozzák meg, hogy terményeiket, állataikat kivigyék az országból.

Az újjászületett lap teli van eleven árammal, teli van a háborúban elszakadt családtagok egymás után kibáboló harsogásával, teli van reménységgel: „Szeged újjáépítésének problémáit tárgyalja a város.” Teli van

esíngeléssel: Megindult a villamosközlekedés. Megkezdődött a víz- és gázszolgáltatás, nov. 3. óta a város iskolájában folyik a tanítás. A szakszervezetek, a pártok, immár nem röpecdulákon, de a saját eszközeivel, nem illegális találkozóira, de nyilvános nagygyűlésekre trombitálják össze mindazon embereket, akik az új világot talpon állnak a cselekvésre.

Egy fölfelé ívelő új világ első szívhangjai így dobolnak felénk a 36 évvel ezelőtti Délmagyarország lapjairól.

Népfrontos mivoltának nyolcadik hónapjában, ahogy a demokrácia erejét tükröző baloldali pártok a kommunista párt dajkálása közben kilombosodnak, mind odaerősödik, hogy saját lapot, saját orgánomot terem programjának elterjesztésére. 1945 júliusában válik a régi Délmagyarország a Magyar Kommunista Párt dél-magyarországi napilapjává.

Ennek az átalakulásnak a révén keresi egykori mivoltát a múltban Révai József: „Ahogyan az 1944. novemberében megindított Délmagyarország vállalta a közösséget a március 19-i hazaárulók által betiltott Délmagyarország demokratikus hagyományával, úgy vállalta a kommunista Délmagyarország a közösséget az aul a Délmagyarországal, amely tavaly novemberi megszületése óta úttörő lapja volt Magyarországon a függetlenség és demokrácia, a nemzeti összefogás gondolatának.”

Továbbá a megindulás első számaiból valók azok az argumentumok is, amelyek a lap haladó hagyományaira bázisozva hosszú távon ki-cövekelik a Délmagyarországot múltból a jövőbe vezető útját.

„A Függetlenségi Front általa újjáindított Délmagyarország régi nevének megtartásával adózik annak a népszerűségnek, amelyet a haladó szellemű szegedi sajtóorgánium a korábbi években a progresszív szegediek körében kivívott magának... Amely, ne tagadjuk,

az üldöztetés és terror idején, olykor csak felemásan képviselte a magyarság szabadságvágyának, legfőbb létezőkének ügyét. De megérdemli, hogy régről véselt tisztos nevet megörizze, vele az egykori munkatársakét, akik nem voltak marxista hírlapírók. A becsület és a társadalmi haladás iránti fogékonyság vezette tollukat.

A változó sikerű harcban öröztől nevét megérdemli, amit nem csupán a művirágból csavart szokások kegyelet mondatja velünk. De minden olykori gyöngyülei dacára is csak viselje régi nevét, hiszen magához vonzotta, közölte, őrizte Juhász Gyula, Móra Ferenc, József Attila írásait. És eltette a nélküle immár a feledés homályába vesző, a mindennapos tollharcban eléggé közkatonáit, Gárdos Sándortól Donáts Kálmánon, Lengyel Vilmán, Sarló Sándoron át Csányi Pirokáig.

Megérdemli sok évtizeden át hurcolt, tisztán maradt nevét, mert egy korszak Szegedjének belőle megrajzolható képét őrizi. És őrizi a mindig Anonymusként dolgozó nyomdászgenerációk meleg kezevonásait, ólommetétkben ellobbanó létük emlékeztetőit. És őrizi a terjesztők, a standosok, rikkancsok, postások, vasutasok éjszakákba vesző áldozatos erőfeszítésének elközlő nyomait.

Az újjáteremtődött lap a régi nevén beszél, ám új hangszereken fújt muzsikája messze eljárt. Amikor a teljesen felszabadult ország elkívánja érett politikusaikat a nagy szellemi csataterekre, a Szegeden felöltött garnitúra teljes fegyverzetben lép nyomukba Szirmai István szerkesztői asztala körül. A párt munkásai: Komócsin Zoltán, ifj. Komócsin Mihály, dr. Zöld Sándor, dr. Antalffy György rendszeres írásai a lapban azt is észszerre mutatják, hogy nincs külön párt, s annak külön lapja. Ez az, mint a kelesztett kenyér, Nap nem múlhat el nélküle.

(A befejező rész következik.)

Kitüntetés

Az Elnöki Tanács Farkas Józsefnek a Kohó- és Gépipari Tervező Vállalat gazdasági igazgatóhelyettesének — a munkásmozgalmában és a gazdasági építők munkában kifejtett több évtizedes eredményes tevékenysége elismerésül — nyugdíjba vonulása alkalmából a „Szocialista Magyarorszáért” Erdemrend kitüntetés adományozta. A kitüntetést Soltész István kohó- és gépipari miniszter adta át.

A téeszekben javítják a gazdaságosságot

Az MSZMP XII. kongresszusa határozataiból adódó feladatok megvalósításáról tanácskozott pénteken a Termelőszövetkezetek Országos Tanácsa. Czibalmos Béla főtitkár előterjesztésében elmondta: a termelőszövetkezetek felkészültségük, szer-

vezettségük, anyagi-szellemi erőforrásaik szerint differenciált módon tudnak eleget tenni a kongresszus határozataiból rájuk háruló gazdasági feladatoknak.

Megközelítően félezer azoknak a közös gazdaságoknak a száma, amelyek a szigorúbb követelményeket támasztó szabályozórendszer, a sok esetben kedvezőtlen ármozgások viszonyai között is képesek a termelés folyamatos bővítésére. A szövetkezeteknek ez a köre a jövőben is maximálisan ki kell hogy használja a fejlődési lehetőségeket.

A hatékonyság nagyobb mértékű javítására, a növekedő exportigények kielégítésére, a termékek gazdaságos előállítására ugyanis a termelőszövetkezetekben van a legnagyobb lehetőség. A közepes színvonalon gazdálkodó, jó adottságú közös gazdaságok előtt az élen járókhöz való felzárkózás az elsőrendű feladat.

Biztosítási formák — külföldre utazóknak

Megkezdődött az idegenforgalmi idény. Az idén is várhatóan ötmilliónál több magyar turista lépi át az országhatárt. A külföldi utazás némi kockázattal jár, bizonyítja ezt az Állami Biztosító statisztikája: balesetre, betegségekre 10 millió forintnál többet fizettek ki tavaly külföldre utazó turistáinknak. Az utazók idén is többféle biztosítási forma közül válogathatnak.

A tőkés országokba készülők napi 5 forintért betegség-, baleset- és poggyászbiztosítást köthetnek. Ebben a szerződésben a biztosító vállalja, hogy a külföldön sürgős orvosi ellátásra vagy kórházi ápolásra szoruló magyar állampolgároknak megtéríti az orvosi, kórházi és gyógyszerári költségeket. A biztosítás 10 napotól egyéves időtartamra köthető és — díjmentesen — a gyermekekre is vonatkozik. Ez a szerződés a betegség-biztosítás mellett 100 ezer forint összeg erejéig baleset- és 12 ezer forint értékig poggyászbiztosítást is nyújt. A szocialista országokba utazók a napi 3 forintos baleset- és poggyászbiztosítást vehetik igénybe. Az ingyenes orvosi és kórházi kezelést sürgős esetben államközi Szovjetunióba utazó turistáinknak hasznos CASCO-biztosítást köthetnek, mert így az esetleges kárait gyorsan és zökkenőmentesen rendezhetik.

A Magyarországon kötelező gépjármű-felelősség biztosítás ma már Európa valamennyi szocialista országában — beleértve a Szovjetunió egész területét — érvényes. Ezekben az államokban a magyar rendszám és a „H” országjel elegendő a felelősségbiztosítás igazolására. Ugyanez vonatkozik néhány ország kivételével a tőkés államokra is. Aki azonban Görögországba, Törökországba, Spanyolországba, Portugáliába vagy Izland szigetére utaznak, azoknak ki kell váltaniuk az úgynevezett zöld kártyát.

A külföldi gépkocsikárok csak akkor térülnek meg, ha a gépkocsi-tulajdonos otthon CASCO-szerződést kötött. A CASCO valamennyi európai szocialista országban — Jugoszláviában is — érvényes. Kiegészítő CASCO-t tehát csak azok kössenek, akik tőkés országokba utaznak. Aki neknek nincs hazai CASCO-juk és külföldre utaznak, azok az alkalmi külföldi utazásra szóló CASCO-szerződést vehetik igénybe. Az olimpiára készülő magyar autósok jó, ha tudják, hogy a Szovjetunióban — a hazai gyakorlattól eltérően — nincs kötelező gépjármű-felelősség-biztosítás. Ezért a Szovjetunióba utazó turistáinknak hasznos CASCO-biztosítást köthetnek, mert így az esetleges kárait gyorsan és zökkenőmentesen rendezhetik.

Újabb fagyalt-mérgezetek Nagyorosziban

A betegek állapota tovább javult

Nagyorosziból újabb fagyaltmérgezeteket vittek a mentők a balassagyarmati kórházba, így az ápoltak száma pénteken hetvenre emelkedett. A gondos, áldozatkész orvosi ellátásnak köszönhetően a betegek állapota tovább javult. Mindazonáltal salmonella mérgezésről lévén szó, legalább kéthetes kórházi kezelésre van szükség ahhoz, hogy nyugodt lelkiismerettel, gyógyultan hazazogjanak őket. A kórház felhívta a figyelmet arra, hogy az érintett lakosság körében felelősen vannak, akik nem veszik komolyan a fagyaltmérgezést, a tünet-

ket kézlegyintéssel gyomorrontásnak minősítik. Erre a magatartásra utal, hogy az újonnan beszállított betegek közt többen maguk nem fogasztottak fagyaltot, a fertőzés közvetlen környezetükből ered.

A Nógrád megyei rendőrfőkapitányság ártalmas közforgalmi cikk gondatlan forgalomba hozatala vétségének alapos gyanúja miatt Borbély Istvánné, a Börzsony Vidéki ÁFESZ 234. számú nagyorosi Drégelyvár vendéglő üzemeltetőjét őrizetbe vette és ügyében — szakértők bevonásával — elrendelte a nyomozást.

ÉDOSZ-jubileum Sokféle program

Fennállásának 25. évfordulóját ünnepli hamarosan az ÉDOSZ Szeged Táncegyüttes. A jubileum alkalmából több ünnepi eseményt is rendeznek, amelyek közül igen érdekessnek ígérkezik a napok múlva, 24-én, szombaton nyíló kiállítás. A Juhász Gyula Művelődési Központban nemcsak a mai együttes életéről kaphatnak képet az érdeklődők; szeretnék bemutatni a régi csoportot is, ezért összegyűjtötték már plakátokat, fotókat, plaketteket, díjakat. A Tolbuhin sugárúti székházban még huszadikáig, keddig várják a régi ÉDOSZ-tagokat, akik hasonló dokumentumokkal rendelkeznek, s kölcsönadnák ezeket a jubileumi tárlatra. A kiállításon sok értékes darabot bemutatnak az országban páratlan ruhagyűjteményből is.

A megnyitó után az Ifjú-sági Házban különleges, a hazai néptáncművészetről szinte teljes keresztmetszetet adó műsort rendeznek. A nagyszabású bemutató az országban páratlan ruhagyűjteményből is.

A megnyitó után az Ifjú-sági Házban különleges, a hazai néptáncművészetről szinte teljes keresztmetszetet adó műsort rendeznek. A nagyszabású bemutató az országban páratlan ruhagyűjteményből is.

Fennállásának 25. évfordulóját ünnepli hamarosan az ÉDOSZ Szeged Táncegyüttes. A jubileum alkalmából több ünnepi eseményt is rendeznek, amelyek közül igen érdekessnek ígérkezik a napok múlva, 24-én, szombaton nyíló kiállítás. A Juhász Gyula Művelődési Központban nemcsak a mai együttes életéről kaphatnak képet az érdeklődők; szeretnék bemutatni a régi csoportot is, ezért összegyűjtötték már plakátokat, fotókat, plaketteket, díjakat. A Tolbuhin sugárúti székházban még huszadikáig, keddig várják a régi ÉDOSZ-tagokat, akik hasonló dokumentumokkal rendelkeznek, s kölcsönadnák ezeket a jubileumi tárlatra. A kiállításon sok értékes darabot bemutatnak az országban páratlan ruhagyűjteményből is.

A következő hét végén, 31-én az újszegedi színpadon lesz a mai, Nagy Albert vezette tánccsoport önálló műsora. A jubileumra összeállított, reprezentatív bemutatón az elmúlt évek sikereit, s néhány új koreográfiát is láthatnak — összesen 200 táncos, valamint a Szurdó Zoltán vezette énekkar előadásában.

Az ünnepi programokra meghívták az alapító tagokat, a hajdani konzervgyári tánccsoport Szegeden elérhető tagjait. Rajtuk kívül mindazoknak a régi táncosoknak a jelentkezését várják, akik szívesen megnéznék a jubileumi műsort. Az érdeklődők még vásárolhatnak jegyeket a programokra, a belépőket csak elővetelben árusítják az ÉDOSZ-székházban.